

AZERBAIJAN CUMHURİYETİ'Nİ TANIYORUZ

Azerbaycan Cumhuriyeti'ne dair temel bilgiler kaynaklarda şu şekilde yer almaktadır:

- **Başkent:** Azerbaycan'ın başkenti ve aynı zamanda en büyük şehri **Bakü**'dür.
 - **Alanı:** Ülkenin toplam yüz ölçümü **86.600 km²**'dir. Bu alanın yaklaşık %50'si dağlık arazilerden oluşurken, %50'si tarıma elverişli topraklardır.
 - **Dili:** Resmî dili **Azerice** (Azeri Türkçesi) olup, bu dil bir Türk dilidir. Ülkede 2001 yılından itibaren Latin alfabesinin kullanımı zorunlu hale getirilmiştir.
 - **Para Birimi:** Ülkenin para birimi **Manat** (AZN)'dir. Mevcut (yeni) manat, ekonomik reformlar kapsamında 1 Ocak 2006 tarihinde piyasaya sürülmüştür.
 - **Nüfusu:** Nüfus verileri tahminlere ve yıllara göre farklılık göstermektedir; 2025 yılı projeksiyonuna göre nüfusun **10.262.000** olması beklenirken, 2024 yılı itibarıyla yaklaşık **10,37 milyon** kişi olduğu belirtilmektedir. Nüfusun büyük bir bölümü şehirlerde yaşamaktadır ve 2030 yılında toplam nüfusun 11 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir
- Azerbaycan'ın coğrafi konumu ve fiziki özellikleri kaynaklarda şu şekilde detaylandırılmıştır:
- **Komşuları:** Azerbaycan; kuzeyde **Rusya** ve **Gürcistan**, batıda **Ermenistan**, güneyde ise **İran** ile komşudur. Ülkenin ana gövdesinden ayrı bir konumda olan **Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti** ise Ermenistan ve İran'ın yanı sıra batıda **Türkiye** (yaklaşık 11-17 km) ile sınır komşusudur.
 - **Denizleri:** Ülkenin doğu sınırı boyunca dünyanın en büyük gölü olarak kabul edilen **Hazar Denizi** uzanmaktadır. Sahil şeridinin uzunluğu yaklaşık 800 kilometredir.
 - **Gölleri:** Azerbaycan'ın en geniş doğal gölü **Sarıs Gölü** (67 km²) iken, en büyük yapay gölü 605 km²'lik alanı ile **Mingeçevir Baraj Gölü**'dür.
 - **Akarsuları:** Ülkenin en uzun akarsuyu, toplam uzunluğu 1.515 km'yi bulan **Kura Nehri**'dir. Bir diğer önemli akarsu ise 1.072 km uzunluğundaki **Aras Nehri**'dir. Ülkede toplamda 8.350 civarında ırmak bulunsa da bunlardan sadece 24 tanesinin uzunluğu 100 kilometrenin üzerindedir.
 - **Dağları:** Azerbaycan arazisinin yaklaşık %50'si dağlık alanlardan oluşur. Kuzeyde **Büyük Kafkaslar**, güney ve batıda **Küçük Kafkaslar**, güneydoğuda ise **Talış Dağları** yer alır. Ülkenin en yüksek zirvesi 4.466 metre yüksekliğindeki **Bazardüzü Dağı**'dır.
 - **Ovaları:** Ülkenin merkezinde yer alan ve Kura ile Aras nehirlerinin geçtiği geniş **Kura-Aras Ovası**, Azerbaycan'ın en büyük düzlüğü ve en verimli tarım alanıdır. Ayrıca güneydoğuda nemli bir iklime sahip olan **Lenkeran kıyı ovası** bulunmaktadır.

- **Platoları:** Kaynaklarda fiziki yapı içerisinde **Karabağ Volkanik Yaylası** (platoluk alan) gibi yüksek yaylaların bulunduğu ve Delidağı'nın (3.616 m) bu bölgede yer aldığı belirtilmektedir.

İklimi

Azerbaycan, yeryüzündeki **11 iklim tipinden 9'una** sahip olmasıyla dünyada eşine az rastlanır bir iklim çeşitliliği sergilemektedir. Ülkenin genel iklim yapısı **kuru ve subtropikal** olarak tanımlanmakla birlikte, bölgesel faktörler nedeniyle büyük farklılıklar gösterir.

Azerbaycan'ın iklim özelliklerini şekillendiren temel unsurlar ve bölgesel dağılım şu şekildedir:

İklimi Şekillendiren Faktörler

- **Dağ Sıraları:** Kuzeydeki **Büyük Kafkas Dağları**, kuzeyden gelen soğuk hava kütlelerini engellerken; **Küçük Kafkas Dağları** güneyden gelen sıcak tropik hava akımlarının etkisini düzenler.
- **Hazar Denizi:** Ülkenin doğu kıyısı boyunca uzanan deniz, iklim üzerinde yumuşatıcı bir etki yapar.

Bölgesel İklim Özellikleri

- **Ovalar ve Alçak Kesimler:** Ülkenin orta ve doğu kısımları genellikle **yarı kurak ve step** iklimine sahiptir. Bu bölgelerde kışlar ılık, yazlar ise oldukça sıcak ve kurak geçer.
- **Dağlık Bölgeler:** Yüksek kesimlerde daha sert bir **dağ iklimi** hakimdir. Buralarda kışlar uzun, soğuk ve kar yağışlı; yazlar ise serin geçer. Dağlık alanlar ovalara göre daha fazla yağış alır.
- **Güneydoğu (Lenkeran):** Bu bölge, ülkenin geri kalanından farklı olarak **nemli subtropikal** bir iklime sahiptir. Yıllık yağış miktarı 1.200-1.400 mm gibi yüksek seviyelere ulaşır ve bu durum çay ile narenciye tarımı için uygun bir ortam sağlar.

Genel Veriler

- Ülkenin yıllık ortalama sıcaklığı genellikle **10 °C'ın üzerindedir**.
- Yazları genellikle sıcak, kışları ise (yüksek dağlar hariç) ılıman bir karakter sergiler.

Azerbaycan'ın bu zengin iklim yapısı, ülkede bitki örtüsünün ve tarımsal faaliyetlerin çeşitlenmesinde belirleyici bir rol oynamaktadır

Azerbaycan'ın şehir yapılanması, ekonomik dinamikleri ve sektörel gelişimi hakkında kaynaklarda yer alan bilgiler aşağıda detaylandırılmıştır:

Önemli Şehirler

Azerbaycan'ın en büyük şehri ve başkenti, petrol endüstrisinin de merkezi olan **Bakü**'dür. Diğer başlıca büyük şehirler arasında sanayi ve yerleşim açısından kritik öneme sahip olan **Gence, Sumgayıt, Mingeçevir, Nahçıvan ve Şirvan** yer almaktadır. Özellikle Bakü, ülkenin kültürel kurumlarının, müzelerinin ve tiyatrolarının da toplandığı ana merkezdir.

Ekonomi ve Sanayi

Azerbaycan ekonomisi büyük ölçüde **petrol ve doğal gaz** üretimi ile ihracatına dayalıdır. Enerji kaynakları, toplam ihracatın %90'ından fazlasını oluşturarak ülke gelirinin temelini sağlar.

- **Enerji Sektörü:** Hazar Denizi'ndeki zengin yataklar, **Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC)** ve **Güney Kafkasya Boru Hattı** gibi projelerle dünya pazarına sunulmaktadır.

- **Sanayi:** Petrol rafinerilerinin yanı sıra kimyasal ürünler, demir-çelik, alüminyum, çimento ve tekstil üretimi yapılmaktadır.

- **Savunma Sanayii:** Ülke kendi bünyesinde küçük silahlar, tanklar ve **insansız hava araçları (İHA)** gibi askeri teknolojiler üretmektedir.

Tarım ve Hayvancılık

Ülke topraklarının yaklaşık %54,9'u tarıma elverişlidir ve bölgedeki en büyük tarım havzasına sahiptir. Azerbaycan'ın şehir yapılanması, ekonomik dinamikleri ve sektörel gelişimi hakkında kaynaklarda yer alan bilgiler aşağıda detaylandırılmıştır:

Önemli Şehirler

Azerbaycan'ın en büyük şehri ve başkenti, petrol endüstrisinin de merkezi olan **Bakü**'dür. Diğer başlıca büyük şehirler arasında sanayi ve yerleşim açısından kritik öneme sahip olan **Gence, Sumgayıt, Mingeçevir, Nahçıvan ve Şirvan** yer almaktadır. Özellikle Bakü, ülkenin kültürel kurumlarının, müzelerinin ve tiyatrolarının da toplandığı ana merkezdir.

Ekonomi ve Sanayi

Azerbaycan ekonomisi büyük ölçüde **petrol ve doğal gaz** üretimi ile ihracatına dayalıdır. Enerji kaynakları, toplam ihracatın %90'ından fazlasını oluşturarak ülke gelirinin temelini sağlar.

- **Enerji Sektörü:** Hazar Denizi'ndeki zengin yataklar, **Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC)** ve **Güney Kafkasya Boru Hattı** gibi projelerle dünya pazarına sunulmaktadır.

- **Sanayi:** Petrol rafinerilerinin yanı sıra kimyasal ürünler, demir-çelik, alüminyum, çimento ve tekstil üretimi yapılmaktadır.

- **Savunma Sanayii:** Ülke kendi bünyesinde küçük silahlar, tanklar ve **insansız hava araçları (İHA)** gibi askeri teknolojiler üretmektedir.

Tarım ve Hayvancılık

Ülke topraklarının yaklaşık %54,9'u tarıma elverişlidir ve bölgedeki en büyük tarım havzasına sahiptir.

- **Tarım:** En önemli ürünler **pamuk, buğday, arpa, mısır, patates ve üzumdür**. Nemli bir iklime sahip olan Lenkeran bölgesinde ise çay ve narenciye üretimi uzmanlaşmıştır.

- **Hayvancılık:** Hem ovalarda hem de dağlık alanlarda yaygın olan hayvancılık; sığır, koyun ve keçi yetiştiriciliğine dayanır. Ayrıca **arıcılık** gelişmiş bir faaliyetken, Hazar Denizi'nde balıkçılık (özellikle mersin balığı) yapılmaktadır.

Turizm

Hükümet, ekonomiyi çeşitlendirmek adına turizmi **ulusal bir strateji** olarak öncelikli hale getirmiştir. 2000'li yıllardan sonra toparlanan sektörde; sağlık (spa), inanç ve kış turizmi (Şahdağ Dağ Tesisi) popülerdir. Türkiye ile yapılan özel anlaşma sayesinde iki ülke vatandaşları 1 Nisan 2021'den itibaren sadece **kimlik kartı** ile seyahat edebilmektedir.

Teknolojik Durum

Azerbaycan, halkın okuryazarlık oranının (%99,5) ve teknik eğitim düzeyinin yüksek olduğu bir ülkedir.

• **Dijitalleşme:** İş kurma süreçleri, vergi ödemeleri ve vize işlemleri (e-vize) gibi kamu hizmetleri çevrimiçi sistemlere taşınarak basitleştirilmiştir.

• **Hizmet Sektörü:** Bilgi ve iletişim teknolojileri sektörü ekonomide büyüyen bir paya sahiptir.

Azerbaycan'ın yeraltı zenginlikleri, sanayi yapısı ve dış ticaretine dair bilgiler kaynaklar ışığında aşağıda detaylandırılmıştır:

Önemli Madenler

Azerbaycan'ın yeraltı kaynaklarının en büyük kısmını **petrol ve doğal gaz** oluşturur ve bu kaynaklar ülkenin üçte ikisinde mevcuttur. Enerji kaynaklarının yanı sıra, özellikle **Küçük Kafkasya** bölgesi maden çeşitliliği açısından oldukça zengindir:

• **Metalik Madenler:** Altın, gümüş, demir (demir cevheri), bakır, titanyum, krom, manganez, kobalt ve molibden bu bölgedeki başlıca metalik kaynaklardır.

• **Diğerleri:** Antimon ve çeşitli karmaşık cevher yatakları da mevcuttur.

Önemli Sanayi Dalları

Ülke sanayisi büyük oranda enerji sektörüne entegre bir yapıdadır:

• **Enerji ve Kimya Sanayii:** Petrol ve doğal gaz üretimi, rafine edilmesi, bu sektörler için ekipman üretimi ve kimyasal ürün imalatı sanayinin temelini oluşturur.

• **Ağır Sanayi ve Metalurji:** Demir-çelik, alüminyum üretimi ve çimento sanayisi önemli kollarıdır.

• **Hafif Sanayi ve Gıda:** Tekstil üretimi, pamuk işleme, ipekçilik ve şarapçılık yaygındır. Ayrıca Coca-Cola, bira, parke ve petrol borusu gibi ürünlerin yerel üretimi de gelişmektedir.

• **Savunma Sanayii:** Küçük silahlar, topçu sistemleri, tanklar, havacılık bombaları ve insansız hava araçları (İHA) gibi askeri araç ve ekipmanlar üretilmektedir.

• **İnşaat:** Petrol dışı sektörler arasında konut inşası ve altyapı çalışmaları nedeniyle son yıllarda hızlı büyüme gösteren bir alandır.

İhraç Malları

Azerbaycan'ın ihracatının %90'ından fazlasını petrol ve doğal gaz oluşturur. 2024 verilerine göre başlıca ihraç ürünleri şunlardır:

• **Enerji Ürünleri:** Ham petrol, petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar.

• **Maden ve Metaller:** İşlenmemiş veya yarı işlenmiş altın, alüminyum ve alüminyumdan eşya.

• **Tarımsal Ürünler:** Pamuk (karde edilmemiş/penyelenmemiş), taze meyveler (özellikle domates, kiraz, kayısı, şeftali) ve sert kabuklu meyveler (findık).

• **Kimyasal ve Plastik Ürünler:** Plastikler ve mamulleri, azotlu gübreler, organik kimyasallar ve asiklik alkoller.

İthal Malları

Ülkenin 2024 yılı itibarıyla dışarıdan satın aldığı başlıca ürün grupları şunlardır:

• **Teknolojik ve Mekanik Ürünler:** Makineler, mekanik cihazlar, elektrikli makine ve ekipmanlar, telefon cihazları ve veri işleme makineleri.

• **Ulaşım Araçları:** Otomobiller ve karayolu taşıtları için aksam ve parçalar.

• **Kıymetli Metaller:** İşlenmemiş veya yarı işlenmiş altın (ithalatta en büyük paylardan birine sahiptir).

• **Gıda ve İlaç:** Buğday, mahlut, kamış/pancar şekeri, süttten elde edilen yağlar ve dozlandırılmış ilaçlar.

• **Hammadde ve Yapı Malzemeleri:** Demir-çelik ürünleri (borular, yassı hadde mamulleri) ve işlenmiş ağaç/kereste.

Azerbaycan'ın dış ticareti ve sana

• **Tarım:** En önemli ürünler **pamuk, buğday, arpa, mısır, patates ve üzümdür**. Nemli bir iklime sahip olan Lenkeran bölgesinde ise çay ve narenciye üretimi uzmanlaşmıştır.

• **Hayvancılık:** Hem ovalarda hem de dağlık alanlarda yaygın olan hayvancılık; sığır, koyun ve keçi yetiştiriciliğine dayanır. Ayrıca **arıcılık** gelişmiş bir faaliyetken, Hazar Denizi'nde balıkçılık (özellikle mersin balığı) yapılmaktadır.

Turizm

Hükümet, ekonomiyi çeşitlendirmek adına turizmi **ulusal bir strateji** olarak öncelikli hale getirmiştir. 2000'li yıllardan sonra toparlanan sektörde; sağlık (spa), inanç ve kış turizmi (Şahdağ Dağ Tesisi) popülerdir. Türkiye ile yapılan özel anlaşma sayesinde iki ülke vatandaşları 1 Nisan 2021'den itibaren sadece **kimlik kartı** ile seyahat edebilmektedir.

Teknolojik Durum

Azerbaycan, halkın okuryazarlık oranının (%99,5) ve teknik eğitim düzeyinin yüksek olduğu bir ülkedir.

• **Dijitalleşme:** İş kurma süreçleri, vergi ödemeleri ve vize işlemleri (e-vize) gibi kamu hizmetleri çevrimiçi sistemlere taşınarak basitleştirilmiştir.

• **Hizmet Sektörü:** Bilgi ve iletişim teknolojileri sektörü ekonomide büyüyen bir paya sahiptir. Azerbaycan'ın toplumsal yapısı, ulaşım ağı, spor kültürü ve mutfak gelenekleri kaynaklarda şu bilgilerle yer almaktadır:

Etnik Yapı

Azerbaycan, çok çeşitli etnik gruplara ev sahipliği yapan bir yapıya sahiptir.

• **Çoğunluk:** Nüfusun büyük bir kısmını (yaklaşık **%90-%94,8**) etnik **Azerbaycanlılar** (Azeri Türkleri) oluşturur.

• **Etnik Azınlıklar:** Ülkede yaşayan başlıca azınlık grupları arasında **Lezgiler** (%1,7-%2,2), **Ruslar** (%0,7-%1,8), **Talışlar** (%0,9) ve **Ermeniler** (%1,5) bulunmaktadır. Ayrıca Avarlar, Tatlar ve Yahudi toplulukları gibi daha küçük gruplar da mevcuttur.

• **Dini Dağılım:** Halkın büyük çoğunluğu (%97,3) **Müslüman** olup (ağırlıklı olarak Şii, bir kısmı Sünni), küçük oranlarda Hristiyan ve Yahudi toplulukları da bulunmaktadır.

Önemli Ulaşım Sistemleri

Stratejik konumu nedeniyle Azerbaycan, uluslararası ulaşım ve enerji koridorlarının merkezindedir.

• **Boru Hatları:** Ülke ekonomisinin atardamarı olan **Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC)** petrol boru hattı ve **TANAP** (Trans-Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı) en kritik sistemlerdir.

• **Demiryolları:** **Bakü-Tiflis-Kars (BTK)** demiryolu hattı, Türk mallarının Asya pazarına ulaştırılmasında ve bölgesel bağlantıda hayati bir rol oynar. Ayrıca başkentte gelişmiş bir **metro sistemi** bulunmaktadır.

• **Deniz ve Hava Ulaşımı:** Hazar Denizi kıyısındaki **Bakü Uluslararası Deniz Ticaret Limanı** ve modern donanımlı uluslararası havaalanları ulaşım ağının temel parçalarıdır.

Önemli Spor Alanları ve Faaliyetleri

• **Millî Spor:** Azerbaycan'ın millî sporu **serbest güreştir**; ülke bu dalda uluslararası arenada çok sayıda madalya kazanmıştır.

• **Yaygın Sporlar:** **Satranç** ve **futbol** ülkede en popüler sporlar arasındadır. Özellikle satrançta dünya çapında tanınmış oyuncular yetişmiştir.

• **Tesisler ve Organizasyonlar:** Kış sporları için en önemli merkez, modern kayak olanakları sunan **Şahdağ Dağ Tesisi**'dir. Ayrıca ülkede **Azerbaycan Futbol Akademisi** gibi gençlere yönelik tesisler bulunmaktadır.

• **Kültürel Oyunlar:** **Tavla**, Azerbaycan kültüründe çok popüler ve önemli bir yere sahip olan geleneksel bir oyundur.

Mutfak Kültürü ve Tüketilen Gıdalar

Kaynaklar mutfak kültürünü "ulusal kimliğin korunmuş ana unsurlarından biri" olarak tanımlar.

• **Bölgesel Uzmanlıklar:** Nemli bir iklime sahip olan **Lenkeran** bölgesi, **çay ve narenciye** ürünlerinde uzmanlaşmıştır ve bu ürünler yaygın olarak tüketilir.

• **Temel Besinler:** Tarımsal üretimde öne çıkan **buğday, patates, üzüm, domates** ve çeşitli meyveler beslenme alışkanlıklarının temelini oluşturur.

• **Hayvansal Ürünler:** Dağlık ve ovalık alanlarda yapılan hayvancılığa bağlı olarak **et ve süt ürünleri**, ayrıca Hazar Denizi'nden elde edilen **balıklar** (özellikle mersin balığı) mutfakta önemli bir yer tutar.

• **Geleneksel Günler:** **Nevruz**, mutfak geleneklerinin ve aile yemeklerinin en yoğun yaşandığı, geleneksel kutlamaların yapıldığı özel bir dönemdir.